

MEB TARAFINDAN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİ İLE İLGİLİ OLARAK YAYINLANAN YÖNETMELİKLERDEKİ KARARLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fatih CAMADAN¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Çayeli/Rize, fatih.camadan@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1516-4350.

Geliş Tarihi: 08.12.2020 Kabul Tarihi: 08.05.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.837454

Öz: Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri ile ilgili olarak 16 Aralık 1985, 17 Nisan 2001, 10 Kasım 2017 ve 14 Ağustos 2020 tarihli yayınlanan yönetmeliklerdeki kararların incelenmesidir. Nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilen bir durum çalışması niteliğindeki bu araştırmanın verileri doküman analizi ile incelenmiştir. Yönetmeliklerdeki kararların incelenmesinde sekiz adet soru belirlenmiş ve bu sorular tüm yönetmelikler için dikkate alınarak cevaplandırılmıştır. Değerlenen soruların hazırlanmasında yönetmeliklerdeki birbirinden önemli ölçüde farklılık gösteren kararlar göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma sonucunda; yönetmeliklerin isimleri, yönetmeliklerde yer alan tanımlar, psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinin isimleri, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personele hangi unvanın verildiği, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personelin mezuniyeti ile ilgili gerekli görülen durum ile ilgili kararlar açısından 1985 yılında yayınlanan yönetmeliğin 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile; 2001 yılında yayınlanan yönetmeliğin ise 2020 yılında yayınlanan yönetmelik ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. 1985 ve 2017 yıllarındaki yönetmeliklerde daha çok “rehberlik” kavramı ve vurgusu ön plana çıkarken; 2001 ve 2020 yıllarındaki yönetmeliklerde ise daha çok “psikolojik danışma” kavramı ve vurgusu belirginleşmiştir. Dolayısıyla 1985’ten sonra 2001 yılında bir yönetmelik yayınlanmış ancak 2017 yılındaki yönetmelikle alınan kararlar itibarıyla 1985 yılına doğru bir geri dönüşün olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2020 yılında ise tekrar 2001’deki anlayışa geri dönüldüğü ve bu yönde düzenlemeler yapıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Millî Eğitim Bakanlığı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Yönetmelik

EVALUATION OF THE DECISIONS OF THE REGULATIONS PUBLISHED BY THE MNE REGARDING PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE SERVICES

Abstract:

The purpose of this research is to examine the decisions in the regulations published by the Ministry of National Education regarding Psychological Counseling and Guidance services dated December 16, 1985, April 17, 2001, November 10, 2017 and August 14, 2020. The data of this research, which is a case study conducted within the framework of qualitative research approach, was analyzed with document analysis. Eight questions were determined in the examination of the decisions in the regulations and these questions were answered by taking into account all regulations. In the preparation of the mentioned questions, decisions that differ significantly from each other in the regulations were taken into account. As a result of the research; In terms of the names of the regulations, the definitions in the regulations, the names of the psychological counseling and guidance units, the title given to the personnel who will carry out the psychological counseling and guidance services, the decision regarding the necessary situation regarding the graduation of the personnel who will carry out the psychological counseling and guidance services, the regulations published in 1985 by regulation; It is understood that the regulation published in 2001 is similar to the regulation published in 2020. While the concept and emphasis of "guidance" came to the fore in the regulations of 1985 and 2017; In the regulations of 2001 and 2020, the concept and emphasis of "psychological counseling" became more evident. Therefore, a regulation was published in 2001 after 1985, but it is seen that there is a return to 1985 as of the decisions taken with the regulation in 2017. However, in 2020, it was determined that the understanding of 2001 was returned again and arrangements were made in this direction.

Keywords: Ministry of Education, Psychological Guidance and Counseling, Regulation

Giriş

Türkiye’de psikolojik danışmanlığın faaliyetlerini doğrudan düzenleyen bir ruh sağlığı yasası bulunmamaktadır. Ancak psikolojik danışmanların, meslekleri ile ilgili olan yasa ve yönetmeliklere ilişkin yükümlülükleri bulunmaktadır (Erçevik, 2020, 203). Örneğin psikolojik danışmanların, Borçlar Kanunu’nun hükümleri çerçevesin-

de danışanlarına karşı hukuken sorumlulukları vardır (Gümüş ve Eren Gümüş, 2008, 279). Psikolojik danışma sürecinde danışanın bilgilendirilmiş onayını almak da psikolojik danışmanın etik aynı zamanda yasal bir yükümlülüğü olarak kabul edilir (Eren Gümüş ve Gümüş, 2009, 69).

Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar, Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) mevzuatına göre çalışmalarını sürdürmekle yükümlüdürler. Bu kapsamda MEB bünyesinde görev yapan psikolojik danışmaların faaliyetleri yönetmelik, genelge ve yönergelerle düzenlenmektedir. MEB tarafından doğrudan Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetleri ile ilgili olarak günümüze kadar 16 Aralık 1985, 17 Nisan 2001, 10 Kasım 2017 ve 14 Ağustos 2020 tarihli olmak üzere dört yönetmelik yayınlanmıştır. MEB tarafından yayınlanan bu yönetmeliklerin, sahada doğrudan uygulamasının olması yönüyle önemi ve etkisi büyüktür.

İlgili alan yazında, 17 Nisan 2001 ve 10 Kasım 2017 tarihlerinde yayınlanan yönetmeliklerin incelenmesi üzerine yapılmış çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir. 17 Nisan 2001 tarihinde yayınlanan yönetmelik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Gür (2010, 81); psikolojik danışmanların, yönetmelikte kendilerine atfedilen görevleri kabul durumlarının cinsiyete, kıdeme ve rehberlik hizmetleriyle ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Kaya (2013, 122), yaptığı araştırmada MEB denetçilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin denetiminde karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda PDR alanında yapılan denetimlerde, yönetmelikte bazı konuların yeterince açık olmamasından kaynaklı birtakım sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Eren Gümüş (2017, 658) çalışmasında, yönetmelikte psikolojik danışman unvanına yer verilmesinin, psikolojik danışmanlık unvanının kullanılması açısından bir ilerleme olduğunu kaydetmiştir. Saltan'ın (2014, 41) ilk ve ortaokullarda sınıf rehber öğretmenlerinin, rehberlik faaliyetlerinde karşılaştığı zorlukları incelediği araştırmada, yönetmelikteki bazı kararların anlaşılır ve kapsayıcı olmaması nedeniyle rehberlik faaliyetlerini güçleştirdiği ortaya koyulmuştur. İçtüzer (2017, 78), ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi amacıyla 523 üniversite öğrencisinin görüşlerini almıştır. Araştırma sonucunda, okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin gelişimsel yaklaşıma göre olması gerekirken geleneksel yaklaşıma göre uygulandığı vurgulanmıştır. Bu durumun yönetmelikten kaynaklandığı belirtilmiştir. Karataş ve Şahin Baltacı (2013, 449), tarafından yapılan araştırmada okul rehber öğretmenleri, yönetmelikteki bazı kararların PDR hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan engellerden birisi olduğuna değinmişlerdir. Nazlı'nın (2007, 9) yaptığı araştırmada psikolojik danışmanlar, yönetmelik ile verilen bazı rol ve görevlerin kendilerine zaman kaybettirdiğini ve verimliliklerini azalttığını ifade etmiştir. Tarhan (2017, 1403) tarafından yapılan araştırmada rehber öğretmenlerin, yönetmelikte belirtilen görevlere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada söz konusu yönetmeliğin günün ihtiyaçları doğrultusunda gözden geçirilmesi ve kapsamının genişletilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

10 Kasım 2017 tarihinde yayınlanan yönetmelik ile ilgili yapılan araştırmalardan Nas'ın (2018,116) ortaya koyduğu çalışmada, rehber öğretmenlere göre söz konusu yönetmeliğin eleştirilecek ve düzeltilmesi gereken çeşitli yönlerinin bulunduğu, yönetmelikte kendilerine istenmeyen görevlerin verildiği ve yönetmeliğin etik açıdan birtakım sorunlarının olduğu belirlenmiştir. Gürgeç (2020, 593) tarafından yapılan araştırmada, 47 farklı ilde görev yapan 1689 psikolojik danışmanın görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucuna göre psikolojik danışmanların büyük çoğunluğunun, yönetmelikteki kararlara ilişkin görüşlerinin olumsuz yönde olduğu tespit edilmiştir. Özyürek (2019, 893), kapsamlı gelişimsel modeldeki kavramsallaştırmaya göre yönetmeliğin yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özyayın, Şahin ve Siyez (2019, 1182) ve Üstüner (2018, 25) yönetmelikteki değişikliklerin PDR hizmetlerinin işlevselliğini arttırması beklenirken bir önceki yönetmeliğe göre ciddi çelişkiler ve sorunlar ortaya çıkardığını vurgulamışlardır. Külahoğlu ve Küçükşüleymanoğlu (2021, 187) tarafından yapılan araştırmada söz konusu yönetmelik ile önceki yönetmelikler arasında kavram birliğini gözetip ve geliştiren bir tutum izlenmediği saptanmıştır. Akay, Türk, Mercan ve Urtekin (2019, 898) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ise psikolojik danışmanların çoğunun bu yönetmelikteki kararlardan rahatsız oldukları saptanmıştır. Yönetmelikteki görev tanımlarının belirsizliği nedeniyle psikolojik danışmanların mesleki doyumlarının düşük düzeyde olduğu kaydedilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak bazı psikolojik danışmanlar yönetmeliklerdeki kararların olumsuz etkileriyle baş etmeye çalışırken bazılarının ise meslek değiştirmeyi düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca psikolojik danışmanlar, bu yönetmeliğin değiştirilmesinin gerektiğini vurgulamışlardır.

Yukarıda yer verilen araştırma sonuçları ışığında MEB tarafından yayınlanan 17 Nisan 2001 ve 10 Kasım 2017 tarihli yönetmelikler ile ilgili olarak psikolojik danışmanların bir takım olumsuz görüşlerinin olduğu, yönetmeliklerdeki bazı kararların uygulamalarda çeşitli sorunlara yol açtığı ve bu durumun ise yapılan çalışmaların verimliliğini düşürdüğü anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra bazı araştırmalarda PDR hizmetleriyle ilgili mevzuatın, psikolojik danışmanların farklı problemler yaşamalarına da kaynaklık ettiği tespit edilmiştir. Örneğin; Yam (2017, 473), yaptığı araştırmada yönetmeliklerdeki kararların psikolojik danışmanların etik ikilem yaşamalarında etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Arslan, Karataş ve Dostuoğlu (2019, 99) tarafından yapılan araştırmada ise psikolojik danışmanların meslekleri ile ilgili mevzuattan kaynaklı çeşitli etik sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Değerlenen tüm araştırmaların sonuçlarından hareketle, PDR hizmetleriyle ilgili yönetmeliklerin gerek psikolojik danışmanlar gerekse yürütülen çalışmalar üzerinde önemli etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Bu noktada söz konusu yönetmeliklerin incelenmesinin, uygulama alanına katkı sağlayacağı düşüncesinden hareketle önemli ve çalışılmaya değer bir konu olduğu değerlendirilmektedir.

Psikolojik danışmanların, psikolojik danışmanlıkla ilgili mevzuata hâkim olmalarının mesleki yaşantıları açısından önemi büyüktür. Ancak bu konuda yapılan araştır-

malarda psikolojik danışmanların, mesleklerinin yasal çerçevesi ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu ortaya koyulmuştur (Dağlı, 2014, 110; Davis ve Mickelson, 1994, 5; İkiz, Sevinç, Kaval, Yeğintürk ve Kalen, 2017, 233). Benzer şekilde Şensoy (2019, 104) yaptığı araştırmada yetkin bir psikolojik danışmanın nasıl olması gerektiği ile ilgili olarak; hak, yasa ve yönetmeliklere hâkim olmasının gerektiğini vurgulamıştır. Camadan, Topsakal ve Sadıkoğlu (2020, 18) tarafından yapılan araştırmada ise psikolojik danışmanların, yaşadıkları etik ikilemlerin çözümünde yasal içeriklerle ilgili eğitimlere ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Bu noktada PDR hizmetleri hakkındaki mevzuat ile ilgili bilgilerin önemi açığa çıkmaktadır. PDR hizmetleriyle ilgili yönetmeliklerin incelendiği bu araştırmanın, bu noktada ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bu araştırmanın amacı MEB tarafından PDR hizmetleri ile ilgili olarak yayınlanan yönetmeliklerdeki kararların incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda MEB tarafından PDR hizmetleri ile ilgili olarak 16 Aralık 1985, 17 Nisan 2001, 10 Kasım 2017 ve 14 Ağustos 2020 tarihli yayınlanan yönetmeliklerdeki kararlar değerlendirilmiştir. Söz konusu yönetmeliklerde birçok bölüm ve bu bölümlerde yer alan birçok karar bulunmaktadır. Yönetmeliklerdeki bu kararlar incelendiğinde bazılarının yürürlükteki yönetmeliğin yayınlanmasıyla birlikte önemli ölçüde değişikliğe uğradığı tespit edilmiştir. Yönetmeliklerdeki her bir bölümde yer alan kararların değerlendirilmesinin bu araştırmanın kapsamını oldukça genişleteceğinden, bu araştırmada yönetmeliklerde birbirinden önemli ölçüde farklılık gösteren kararlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca önceki yönetmelikler ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar olmasına rağmen günümüzde yürürlükte olan 14 Ağustos 2020 tarihli yönetmeliğin incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yapılan bu değerlendirme çalışması ve buradan varılacak sonuç ve önerilerin MEB'in ileride yapacağı mevzuat çalışmalarına, ilgili literatüre ve sahadaki uygulamalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın amacına dayalı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yönetmelikler hangi isimle yayınlanmıştır?
2. Yönetmeliklerde yer alan tanımlar nelerdir?
3. Yönetmeliklerde yer alan psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili birimlerin isimleri nelerdir?
4. Yönetmeliklerde psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili hizmetleri yürütecek personele hangi unvan verilmiştir?
5. Yönetmeliklerde psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili hizmetleri yürütecek personelin mezuniyet ile ilgili gerekli görülen durum nedir?
6. Yönetmeliklerde çalışma saatleri ve izinler ne şekildedir?

7. Önceki yönetmeliklerden farklı olarak psikolojik danışmanlara verilen görevler nelerdir?
8. Önceki yönetmeliklerden farklı olarak psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

MEB tarafından PDR hizmetleri ile ilgili olarak yayınlanan yönetmeliklerdeki kararların değerlendirildiği bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilen bir durum çalışmasıdır. Yıldırım ve Şimşek'e (2008, 77) göre durum çalışması bir durumun kendi çerçevesinde ele alındığı ve onun sistemli ve derinlemesine bir biçimde incelendiği bir araştırma yöntemidir. Bu araştırma kapsamında da MEB tarafından PDR hizmetleri ile ilgili olarak yayınlanan dört yönetmelik belli sorular temelinde ve birbirleriyle karşılaştırılarak incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri MEB tarafından bugüne kadar PDR hizmetleri ile ilgili olarak yayınlanan yönetmeliklerdeki kararlardır. Araştırmanın verilerinin analizinde doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı veya elektronik belgelerin (toplantı tutanakları, kılavuzlar, kitaplar, broşürler, günlükler, mektuplar, haritalar, çizelgeler; gazeteler vb.) gözden geçirildiği ve belli bir sisteme dayalı olarak incelendiği bir yöntemdir (Bowen, 2009, 27). Araştırma kapsamında MEB tarafından 16 Aralık 1985, 17 Nisan 2001, 10 Kasım 2017 ve 14 Ağustos 2020 tarihli yayınlanan yönetmeliklerdeki kararlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu dokümanların incelenmesinde sekiz adet soru belirlenmiş ve bu sorular tüm yönetmelikler için dikkate alınarak cevaplandırılmıştır. Değinilen soruların hazırlanmasında, yönetmeliklerdeki birbirinden önemli ölçüde farklılık gösteren kararlar göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma kapsamında insanlar ya da hayvanlar üzerinde herhangi bir çalışma yürütülmediğinden Etik Kurul İzni alınmasına gerek görülmemiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde MEB tarafından bugüne kadar PDR hizmetleri ile ilgili olarak yayınlanan yönetmeliklerdeki kararlara ilişkin yapılan analizlerin sonuçları paylaşılmıştır. Söz konusu yönetmeliklerin birbiriyle benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur. Ayrıca yönetmeliklerdeki kararların sahada çalışan psikolojik danışmanlara ve PDR hizmetlerine ne gibi yansımalarının olabileceği değerlendirilmiştir. Yönetmeliklerin incelenmesinde dikkate alınan sorular ve bu sorulara dayalı olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

1. Yönetmelikler Hangi İsimle Yayınlanmıştır?

Yönetmeliklerin hangi isimle yayınlandığı incelendiğinde; 1985'te yayınlanan yönetmeliğin adı; "MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği", 2001'de yayınlanan yönet-

meliğin adı; “MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”, 2017’de yayınlanan yönetmeliğin adının; “MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği” ve 2020’de yayınlanan yönetmeliğin adının ise; “MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” şeklinde olduğu görülmektedir. Buna göre 1985 ile 2017 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerin isimlerinin ve 2001 ile 2020 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerin isimlerinin aynı olduğu görülmektedir. 1985 ile 2017 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde “psikolojik danışma” ifadesinin yer almadığı anlaşılmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik mesleği açısından önemli bir gelişme olarak; 1985’ten 16 yıl sonra 2001 yılında “psikolojik danışma” kavramı yönetmeliğin isminde yer almış ancak 2017 yılında bir geriye dönüş yaşanmış ve yönetmeliğin adından bu ifade çıkarılmıştır. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte ise bu kavram tekrar yönetmeliğin ismine koyulmuştur. Başlıkların metinlerin içeriği hakkında fikir verdiği düşünüldüğünde, 1985 ile 2017 yıllarındaki yönetmeliklerin “psikolojik danışma” kavramını yeterince göz önünde bulundurmayan ve 2001 ile 2020 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerin ise bu kavramın benimsendiği bir anlayışla hazırlandığı söylenebilir. Psikolojik danışma ve rehberlik mesleğinin isminin, yapılacak psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının tümünü kapsadığı düşünüldüğünde yönetmeliklerde de “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri” şeklinde bir bütün olarak yer almasının daha doğru olduğu düşünülmektedir. Bu kullanımın 2020 yılında gerçekleşmesinin gecikmiş bir karar olduğu söylenebilir. Yüksel-Şahin’in (2012, 108) yaptığı araştırmanın sonucuna göre “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” gündem maddesi olarak Millî Eğitim Şuraları arasında ilk kez 18. Millî Eğitim Şurası’nda (2010) yer almıştır. Bu durum MEB bünyesinde yürütülen PDR çalışmaları açısından değerlendirildiğinde gecikmiş bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Millî Eğitim Şura’larında olduğu gibi MEB tarafından yayınlanan yönetmeliklerde de “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” hizmetlerinin kavramsallaştırılmasında bir gecikmenin olduğu anlaşılmaktadır.

2. Yönetmeliklerde Yer Alan Tanımlar Nelerdir?

Yönetmeliklerde yer alan tanımların neler olduğu incelendiğinde 1985 yılında yayınlanan yönetmelikteki tanımların; “(Madde 4) bakanlık, merkez, başkan, merkez müdürü, bölüm başkanı, okul rehberlik hizmetleri bürosu, koordinatör rehber öğretmen, rehber öğretmen, sınıf rehber öğretmeni ve toplu dosya” şeklinde olduğu görülmektedir. 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte yer alan tanımlar; “(Madde 4) bakanlık, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü, millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü, merkez, merkez müdürü, okul müdürü, bölüm başkanı, bölüm, koordinatör psikolojik danışman, rehber öğretmen (psikolojik danışman), rehberlik ve psikolojik danışma servisi, sınıf rehber öğretmeni, psikolog, psikometrist, eğitim programcısı, özel eğitimci, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, sosyal çalışmacı, psikolojik ölçme araçları, öğrenci, danışan, danışan dosyası, öğrenci gelişim dosyası” şeklindedir. 2017 yılında yayınlanan yönetmelikteki tanımlar; “(Madde 3) bakanlık, bölüm, bölüm başkanı, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, danışan, danışan dosyası, danış-

manlık tedbiri, eğitim programcısı, ergoterapist, fizyoterapist, koordinatör rehberlik öğretmeni, psikolog, psikolojik danışma, psikolojik ölçme araçları, psikometrist, rehberlik öğretmeni, rehberlik araştırma merkezi, rehberlik servisi, sınıf rehber öğretmeni ve sosyal çalışmacı” olarak ifade edilmiştir. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte yer verilen tanımlar ise; “(Madde 4) bakanlık, bireyi tanıma teknikleri, danışan, danışan dosyası, danışmanlık tedbiri, destek hizmetleri, e-rehberlik sistemi, gelişimsel ve önleyici hizmetler, genel hedef, hesap verilebilirlik, ihtiyaç analizi, koordinatör rehber öğretmen/psikolojik danışman, okul rehberlik ve psikolojik danışma programı, özel hedef, psikoeğitim programı, psikolojik danışma, rehber öğretmen/psikolojik danışman, rehberlik araştırma merkezi, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, sınıf rehber öğretmeni, sınıf rehberlik planı, sınıf rehberlik programı ve yerel hedefler” şeklindedir. Bu kararlara göre 1985 ve 2017 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde “psikolojik danışman” ifadesinin yer almadığı bununla birlikte bu yönetmeliklerde “psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri” ile doğrudan ilgisi olmayan birçok tanıma yer verildiği görülmektedir. 2001 yılındaki yönetmelikte bu durumun kısmen düzenlendiği, “psikolojik danışman” ifadesine yer verildiği ancak yine de doğrudan “psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri” ile ilgili olan sınırlı sayıda tanıma yer verildiği anlaşılmıştır. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte ise “psikolojik danışman” ifadesi ile birlikte “psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri” ile ilgili doğrudan ilgisi olan, güncel ve önemli tanımlara yer verildiği görülmektedir. Örneğin; bireyi tanıma teknikleri, destek hizmetleri, e-rehberlik sistemi, gelişimsel ve önleyici hizmetler, genel hedef, hesap verilebilirlik, ihtiyaç analizi, okul rehberlik ve psikolojik danışma programı, özel hedef, psikoeğitim programı, sınıf rehberlik planı, sınıf rehberlik programı ve yerel hedefler tanım olarak önceki yönetmeliklerde yer almamıştır. Tanımların yönetmeliğin içeriği ve kapsamı hakkında fikri verdiği düşünüldüğünde, 2020 yılında yayınlanan yönetmeliğin önceki yönetmeliklere göre “psikolojik danışma” ve “psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri” kavramları ile ilgili daha kapsamlı, güncel ve amaca yönelik bir içeriğe sahip olduğu düşünülmektedir.

3. Yönetmeliklerde Yer Alan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile İlgili Birimlerin İsimleri Nelerdir?

Yönetmeliklerde yer alan psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili birimlerin isimlerinin neler olduğu incelendiğinde; 1985 yılında yayınlanan yönetmelikte okullardaki birimin ismi; “(Madde 4) Okul Rehberlik Hizmetleri Bürosu” ve RAM’lardaki birimin ismi; “(Madde 10) Okul Rehberlik Hizmetleri Bölümü” şeklindedir. 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte okullardaki birimin ismi; “(Madde 43) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi” ve RAM’lardaki birimin ismi; “(Madde 29) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü” olarak belirlenmiştir. 2017 yılında yayınlanan yönetmelikte okullardaki birimin ismi; “(Madde 28) Rehberlik Servisi” ve RAM’lardaki birimin ismi; “(Madde 18) Rehberlik Hizmetleri Bölümü” şeklindedir. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte okullardaki birimin ismi; “(Madde 15-(1)) Rehberlik ve Psikolojik Da-

nuşma Servisi" ve RAM'lardaki birimin ismi; "(Madde 12-(c)) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü" şeklindedir. 1985 ile 2017 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde "psikolojik danışma" kavramının, birimlerin isimlerinde yer almadığı ve 2001 ile 2020 yıllarında yayınlanan yönetmelikte ise "psikolojik danışma" kavramının birimlerin isimlerinde yer aldığı görülmektedir. Buna göre 2017 yılında 1985 yılında doğru bir geriye dönüş olduğu ancak 2020 yılında ise tekrar 2001 yılındakine benzer bir karar alındığı anlaşılmaktadır. Birimlerin isimlerinin yapacakları çalışmaları temsil ettiği düşünüldüğünde 1985 ve 2017 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde birimlerden, "psikolojik danışma" yerine daha çok "rehberlik" hizmeti beklendiği anlaşılmaktadır. Külahoğlu ve Küçüksüleymanoğlu'nun (2021, 185) ifade ettiği gibi MEB, 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile PDR hizmetlerinin amacını, psikolojik danışmanlıktan ayırarak rehberlik hizmetine indirgeyen bir geri dönüş yaklaşımı sergilemiştir. Ancak "psikolojik danışma ve rehberlik" mesleğinde bu iki kavramın birlikte yer aldığı ve bu iki hizmetin de sunulduğu düşünüldüğünde 2001 ve 2020 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde, birimlerin daha doğru bir şekilde isimlendirildiği söylenebilir. Burada üzerinde durulması gereken bir konunun da RAM'ın ne şekilde isimlendirildiğidir. Önceki tüm yönetmeliklerde olduğu gibi 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte de bu birimin (Madde 14) Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) olarak isimlendirildiği anlaşılmaktadır. Bünyesinde psikolojik danışma, rehberlik ve araştırma faaliyetlerinin birlikte yürütüldüğü düşünüldüğünde bu kurumun isminin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırma Merkezi (PDRAM) olarak düzenlenmesinin daha yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

4. Yönetmeliklerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile İlgili Hizmetleri Yürütecek Personele Hangi Unvan Verilmiştir?

Yönetmeliklerde psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili hizmetleri yürütecek personele hangi unvanın verildiği incelendiğinde; 1985 yılında yayınlanan yönetmelikte; "(Madde 4) "rehber öğretmen" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. 2001 yılında "(Madde 4) i) "rehber öğretmen (psikolojik danışman)" şeklinde bir kullanım tercih edilmiştir. 2017 yılındaki yönetmelikte ise "(Madde 3) m) "rehberlik öğretmeni" ifadesine yer verilmiştir. Böylece 2017 yılından 1985 yılına doğru bir geri dönüşün söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu değişimin doğru bir tercih olmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim Akay, Türk, Mercan ve Urtekin (2019, 898) tarafından yapılan araştırmada psikolojik danışmanlar, unvanlarının yönetmelikte "rehber öğretmen" olarak belirtilmesinin, değersizleştirme, tanımın net olmamasından kaynaklanan çatışma, tanımın lisans eğitimi ile uyumsuzluğu, alan dışı atamaların önünü açması ve idarenin buyruğuna hizmet eden bir etiket olması gibi birtakım problemlere yol açtığını ifade etmişlerdir. Bu konuda yapılan başka bir araştırmada Millî Eğitim Sorularında ağırlıklı olarak "rehber öğretmen" unvanının kullanıldığı tespit edilmiştir (Yüksel-Şahin, 2012, 111). Dolayısıyla söz konusu yıllarda MEB'in PDR hizmetlerini yürüten kişinin unvanında "psikolojik danışman" yerinde daha çok "rehber öğret-

men" kullanmayı tercih etme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Bu eğilim ile çelişir şekilde yapılan bir araştırmanın sonucuna göre PDR hizmetlerini yürüten kişilerin kendilerini çoğunlukla psikolojik danışman olarak tanımladıkları tespit edilmiştir (Gürkan, 2020, 585). Günümüzde bu mesleğin unvanın kazanıldığı üniversitelerdeki lisans programlarının isminin "psikolojik danışma ve rehberlik" ya da "rehberlik ve psikolojik danışmanlık" şeklinde olduğu düşünüldüğünde, bu mesleği icra edenlerin kullanacağı unvanın da bu iki alanı kapsayıcı bir içerikte olmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Nitekim 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte bu doğrultuda bir değişiklik yapılmıştır. Şöyle ki; "(Madde 3) o) Rehber öğretmen/psikolojik danışman: Eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan, okul rehberlik ve psikolojik danışma programının uygulanması ve koordinasyonunun sağlanmasında program sorumlusu olarak görev alan, rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan personeli; psikolojik danışman ise üniversitelerin eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile psikolojik danışma ve rehberlik veya bu alana denk kabul edilen programlardan en az lisans düzeyinde eğitim almış personeli" ifadesine yer verilmiştir. Bu ifadelere göre alınan lisans ya da lisansüstü eğitimin göz önünden bulundurulurken, verilecek unvanın belirlenmesinin yerinde bir karar olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan, bilindiği üzere psikolojik danışma ve rehberlik programları üniversitelerin eğitim fakülteleri bünyesinde yer almaktadır. YÖK tarafından yayınlanan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı (2018) ders içerikleri incelendiğinde; Öğretmenlik Meslek Bilgisi (MB), Genel Kültür (GK) derslerinin yanında psikolojik danışma içerikli Alan Eğitimi (AE) derslerinin de olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yönetmelikte hem yapılacak faaliyet olarak "psikolojik danışma"yı hem de bu faaliyetin yürütüleceği yer olarak "okul" kavramını kapsayacak şekilde, "okul psikolojik danışmanı" unvanının kullanılmasının daha yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

5. Yönetmeliklerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile İlgili Hizmetleri Yürütecek Personelin Mezuniyeti ile İlgili Gerekli Görülen Durum Nedir?

Yönetmeliklerde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personelin mezuniyeti ile ilgili gerekli görülen durum incelendiğinde; 1985 yılında yayınlanan yönetmelikte bu hizmetleri yürütecek personelin hangi programdan mezun olması gerektiğine ilişkin herhangi bir ifade bulunmamaktadır. 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte; "(Madde 50) f) Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsa psikolojik danışma yapar." ifadesi yer almaktadır. Söz konusu bu madde, yapılacak faaliyetin kim tarafından yapılacağını belirgin kılması yönüyle yerindedir. Bu maddeye göre bir kişinin psikolojik danışma faaliyetini gerçekleştirebilmesi için psikolojik danışma ve rehberlik programından ya da eşdeğer kabul edilen bir programdan mezun olması gerekmektedir. 2017 yılında yayınlanan yönetmelikte ise psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personelin hangi programdan mezun olması gerektiği ile ilgili herhangi bir ifade yer almamaktadır. Şöyle ki; bu yönetmelikte

psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek kişi ile ilgili olarak; “(Madde 3) m)) Rehberlik öğretmeni: Eğitim kurumlarındaki rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik hizmetlerini yürüten personeli” ifadesi yer almaktadır. Öte yandan yine bu yönetmelikte; “(Madde 3) ç)) Çocuk gelişimi ve eğitimcisi, g) Eğitim programcısı, ğ) Ergoterapist, h) Fizyoterapist, i) Psikolog, l) Psikometrist ve p) Sosyal Çalışmacının” hangi programdan mezun olmasının beklendiği açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla 2017 yılında yayınlanan yönetmeliğin kendi içerisinde bir tutarsızlığının olduğu söylenebilir. Ayrıca bu yönetmelikteki kararlar ile 1985 yılında yayınlanan yönetmelikteki kararlara doğru bir gerilemenin olduğu gözlenmektedir. 1985 yılında yayınlanan yönetmelikte psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personelin hangi programdan mezun olması gerektiği ile ilgili bir ifadeye yer verilmemesi, o yıllarda üniversiteler bünyesinde bu hizmetleri verecek personelin mezun olacağı yeterli sayıda programın olmaması ile açıklanabilir. Ancak 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte bu hizmetleri yürütecek personelin hangi programdan mezun olmasının gerektiği açıkça ifade edilmişken bu açıklamanın 2017 yılında yayınlanan yönetmelikten çıkarılmasının, ilgili kadrolara PDR/RPD lisans programı dışındaki programlardan mezun olanların da atanmasının önünü açtığı anlaşılmaktadır. Bu durumun sistemik açıdan sorunlu olduğu düşünülmektedir. Şöyle ki; bir yandan psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunmaları için dört yıllık lisans programı eğitimi ile mezun veren bir sistemin, bu hizmetleri sunması için farklı programlardan mezun olanları istihdam etmesinin kendi içinde bir çelişki olduğu düşünülmektedir. Bu durum, PDR/RPD lisans programlarında verilen eğitiminin yetersiz olduğu -bunun çözümü ilgili lisans programlarının iyileştirilmesi ya da kapatılması- ya da PDR/RPD lisans programlarında verilen eğitimin niteliğinin yerinde olduğu ancak nicelik olarak sorunların olduğu ve yeterince mezun verilemediği ile açıklanabilir. Ancak Türkiye ve KKTC’de yer alan üniversitelerde toplam 164 PDR/RPD lisans programının olduğu (YÖK Program Atlası, 2020) göz önünde bulundurulduğunda, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde istihdam edilebilecek yeteri kadar PDR/RPD lisans programı mezununun olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 2017 yılında yayınlanan yönetmelikteki ilgili ifadelerin stratejik bir planlama ve değerlendirme yapılmadan hazırlandığı anlaşılmaktadır. Öte yandan bu konuda PDR/RPD dışındaki lisans programlarından mezun olup psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için atanan kişilere de haksızlık yapıldığı düşünülmektedir. Çünkü bu kişilerden eğitimini almadıkları bir alanda hizmet vermeleri beklenmekle ve böylece kendilerine gerçek dışı ve ağır bir yük yüklenmiş olmaktadır. Bunun yerine bu kişilerin de kendi uzmanlık alanlarında istihdam edilmesinin yollarının aranmasının hem kendileri için hem de hizmet verecekleri kişiler için daha doğru olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim bu konuda yapılan bir araştırmada alan dışından atanmış rehber öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının yüksek düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Güçlü ve Zaman, 2011, 568). Ayrıca PDR/RPD lisans programı dışındaki lisans programlarından mezun olanlara yetkinliklerinin tamamlanması amacıyla hizmet içi eğitim ya da sertifika programları

ile verilen eğitimlerin ise geçici, profesyonel olmayan ve dört yıllık lisans programı mezunlarına haksızlık niteliğinde uygulamalar olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yapılan bir araştırmada rehber öğretmenlerin, kendilerine verilen hizmet içi eğitimlerin süre, kapsam, nitelik ve uygulamaya katkı açısından yetersiz olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir (Sezer, 2006, 59). Bu noktada söz konusu hizmet içi eğitimler ile sonuç alınmasının pek mümkün olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla 2017 yılında yayınlanan yönetmelikteki PDR/RPD lisans programı mezunu olmayanların da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yapmak üzere istihdam edilmelerinin önünü açan ifadeler yerine ilgili personelin PDR/RPD lisans programından mezun olmaları gerektiğinin açıkça ifade edilmesinin bu hizmetlerin doğrudan alan uzmanları tarafından yürütülmesini sağlayacağından daha yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Bu düşünceleri destekler nitelikte 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte şu ifade yer almaktadır; “(Madde 3) o) psikolojik danışman ise üniversitelerin eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile psikolojik danışma ve rehberlik veya bu alana denk kabul edilen programlardan en az lisans düzeyinde eğitim almış personeli”. Bu karar, psikolojik danışma hizmetlerini yerine getirecek kişi için psikolojik danışma ve rehberlik alanında en az lisans düzeyinde bir eğitimi tamamlamış olma şartını getirmektedir. Alınan bu karara göre psikolojik danışmanlığı icra edecek kişiden belli bir uzmanlığa sahip olmasının beklendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu bu yetkinliğin yürütülecek PDR hizmetlerinin niteliğini etkileyeceği düşünülmektedir. Nitekim Halmatov’un (2014, 99) da değindiği üzere PDR hizmetlerinin, psikolojik danışmanlık alan bilgisine ve danışmanlık formasyonuna sahip olmayan kişiler tarafından verilmesi önemli güçlüklerle ve ciddi birtakım sorunlara neden olabilmektedir.

6. Yönetmeliklerde Çalışma Saatleri ve İzinler Ne Şekildedir?

Yönetmeliklere göre çalışma saatleri ve izinlerin ne şekilde olduğu incelendiğinde; 1985’te yayınlanan yönetmelikte; “(Madde 36) Okulda görevli rehber öğretmenlerin haftalık çalışma süresi 30 saattir. Günlük çalışma saatleri okul müdürlüğüne düzenlenir.” ve “(Madde 38) Rehber öğretmenler yıllık izinlerini ve tatillerini diğer öğretmenler gibi kullanırlar.” ifadeleri yer almaktadır. 2001 yılında yayınlanan yönetmelikteki ifadeler şu şekildedir: “(Madde 54) Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevli psikolojik danışmanların çalışma süreleri haftalık 30 iş saattir. Günlük çalışma saatleri eğitim-öğretim kurumunun özellik ve ihtiyaçlarına göre okul müdürlüğüne düzenlenir. Bu elemanlar izin ve tatillerini diğer öğretmenler gibi kullanırlar.” 2017 yılında yayınlanan yönetmelikteki ifadeler şu şekildedir: “(Madde 37) (2)) Rehberlik servislerinde görevli rehberlik öğretmenlerinin çalışma süreleri haftalık 30 iş saattir. Günlük çalışma saatleri eğitim-öğretim kurumunun özellik ve ihtiyaçlarına göre okul müdürlüğüne düzenlenir. Bu elemanlar izin ve tatillerini diğer öğretmenler gibi kullanırlar”. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikteki ifadeler ise şu şekildedir; “(Madde 25) (1)) Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevli rehber öğretmen/psikolojik danışmanların çalışma süreleri bir iş saati 60 dakika olmak üzere haftalık 30 iş

saatidir. Günlük çalışma saatleri eğitim kurumunun servis, ulaşım, özellik ve ihtiyaçlarına göre rehber öğretmen/psikolojik danışmanla iş birliğinde okul müdürlüğünce düzenlenir.” Dört yönetmelikteki bu maddelere göre psikolojik danışmanların çalışma saatleri ve izinlerinin aynı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum alınan kararların tutarlı olması noktasında önemlidir. Bununla birlikte 2017 ve 2020 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde değinilen maddelerin bazı fıkralarının ise saha çalışanları açısından birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir. Şöyle ki; 2017 yılında yayınlanan yönetmelikte; “(Madde 37) (3) Rehberlik öğretmenleri tercih danışmanlığı, alan ve ders seçimi, öğrenci tanılama sürecine bağlı olarak yapılacak çalışmalarda izin ve tatil dönemlerinde görevlendirilebilir.” ve 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte; “(Madde 25) (3) Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar, ihtiyaç duyulması halinde tercih danışmanlığı ve öğrenci tanılama sürecine bağlı olarak yapılacak çalışmalar için yaz tatilinde görevlendirilebilir. Bu durumda rehber öğretmen/psikolojik danışmanların yaz tatilleri bir aydan az olamaz.” ifadeleri yer almaktadır. Bu fıkralarda değinilen çalışmalar, eğitsel ve mesleki rehberlik bağlamında değerlendirildiğinde psikolojik danışmanların uzmanlık alanları kapsamındadır ve bu çalışmaları yapmaları kendilerinden beklenebilir. Ancak bu ifadeler ile ortaya çıkan sorunlardan birisi psikolojik danışmanların, öğrencilere tercih danışmanlığında yeterince yardımcı olamayabilecekleridir. Çünkü tercih danışmanlığında öğrencilere yardımcı olmak bu konuda detaylı bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte, yapılan araştırmalarda tercih danışmanlığı konusunda psikolojik danışmanların bir kısmının kendilerini yeterli algılamadıkları ve tercih danışmanlığı hizmetlerinde gönüllülük esasına dayalı görevlendirmenin olması gerektiğini ifade ettikleri ortaya koyulmuştur (Akay, Türk, Mercan ve Urtekin, 2019, 900; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012, 395). Nitekim Yeşilyaprak’ın (2019, 89) vurguladığı üzere kariyer psikolojik danışmanlığı kendine özgü bir uzmanlık alanı olup, psikolojik danışmanların bu konuda nitelikli hizmetler verebilmeleri için yetkinliklerinin olması gerekmektedir. Dolayısıyla MEB’in psikolojik danışmanlardan bu konuda hizmet beklemesi makul olarak değerlendirilebilir ancak öncelikle psikolojik danışmanlara söz konusu süreçler ile ilgili olarak hizmet içi eğitimler verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. 2017 yılında yayınlanan yönetmelikteki Madde 37’nin 3. fıkrası ile ilgili ortaya çıkan asıl önemli sorun ise bu kararın aynı maddenin 2. fıkrasındaki karar ile çelişmesidir. Çünkü 2. fıkrada göre psikolojik danışmanların izin ve tatillerini diğer öğretmenler gibi kullanabilecekleri ifade edilirken; 3. fıkraya göre ise psikolojik danışmanların çeşitli çalışmalar için izin ve tatil dönemlerinde de görevlendirilebilecekleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 3. fıkra dikkate alındığında 2. fıkranın hükümsüz kaldığı görülmektedir. Bu yönetmelikte psikolojik danışmanların bir yandan “rehberlik öğretmeni” olarak nitelendirilirken diğer yandan öğretmenlerin sahip olduğu haklardan mahrum edilmesinin doğru bir uygulama olmadığı değerlendirilmektedir. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte ise “Bu durumda rehber öğretmen/psikolojik danışmanların yaz tatilleri bir aydan az olamaz.” ifadesiyle bu kararın kısmen düzenlendiği anlaşılmaktadır”.

Ancak bu kararın, psikolojik danışmanların izin ve tatil dönemlerinde görevlendirilmelerinin gönüllülük esasına göre yapılması şeklinde düzenlenmesinin daha yerinde olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu görevlendirmelerde mesaieleri dışında yaptıkları çalışmaların bir karşılığı olarak psikolojik danışmanlara ders ücreti, yolluk ve yevmi gibi ödemelerin yapılmasının daha doğru olacağı değerlendirilmektedir.

7. Önceki Yönetmeliklerden Farklı Olarak Psikolojik Danışmanlara Verilen Görevler Nelerdir?

Önceki yönetmeliklerde olmayan ve sonraki yönetmeliklerde verilen görevlerin neler olduğu incelendiğinde; 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile psikolojik danışmanlardan yerine getirmeleri istenen görevlerinden birisi; “danışmanlık tedbiri” ile ilgilidir. Bu yönetmelikte danışmanlık tedbiri ile ilgili olarak şu ifadelere yer verilmiştir; “(Madde 3) f) Danışmanlık tedbiri: Hakkında danışmanlık tedbir kararı alınmış çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere, çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara ise eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik tedbirlerini”. Söz konusu yönetmelikte psikolojik danışmanın görevleriyle ilgili olarak; “(Madde 13-1 (a)) Adli makamlarca danışmanlık tedbiri kararı verildiği durumlarda, danışmanlık tedbiri uygulamaları rehberlik servisi tarafından yerine getirilir. Eğitim kurumlarında rehberlik öğretmeni bulunmadığı veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişkisi bulunmadığı durumlarda ise danışmanlık tedbiri uygulamaları rehberlik ve araştırma merkezleri veya il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği çocuğun ikamet adresine en yakın okulun rehberlik öğretmeni tarafından yerine getirilir.” ve “(Madde 34) aa) Hakkında danışmanlık tedbir kararı alınan çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar.” ifadeleri yer almaktadır. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte de benzer şekilde; “(Madde 21-(2)) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar. (3) Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmaması veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişkisinin olmaması durumunda danışmanlık tedbiri uygulamaları il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği, çocuğun ikamet adresinin bulunduğu eğitim bölgesinde görevli rehber öğretmen/psikolojik danışman yerine getirir. Danışmanlık tedbir kararlarına ilişkin görevlendirmelerde rehber öğretmen/psikolojik danışmanların hâlihazırda yerine getirmekte oldukları danışmanlık tedbir kararları da gözetilerek dengeli bir dağılım sağlanır.” ifadeleri bulunmaktadır. 2017 ve 2020 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerdeki bu maddeler incelendiğinde psikolojik danışmanlar tarafından yürütülmesi beklenen danışmanlık tedbiri uygulamalarının öğrencilere ve bakımını sunan kişilere yararının olabileceği düşünülmektedir. Ancak bu uygulamalarda psikolojik danışmanların gönüllü olarak görev almasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir. Çünkü bu hizmeti sunması beklenen psikolojik danışmanların lisans eğitimlerinde bu konuda herhangi bir ders almadıkları düşünüldüğünde yapacakları çalışmalarda zorluk yaşayabilecekleri ve yetersiz kalabilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla yö-

netmelikte yer verilen bu görevler ile ilgili olarak psikolojik danışmanlara kapsamlı biçimde teorik ve pratik temelli hizmet için eğitimlerin verilmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda, bu görüşleri destekler nitelikte psikolojik danışmanlar, danışmanlık tedbiri kararı ile ilgili olarak, kendilerini bu uygulamada yeterli bulmadıklarına, uygulamada çeşitli problemlerle karşılaştıklarına ve görevlendirmenin gönüllülük esasına dayalı şekilde olması gerektiğine vurgu yapmışlardır (Akay, Türk, Mercan ve Urtekin, 2019, 900; Çalışkan, 2019, 154). Dolayısıyla danışmanlık tedbiri uygulamalarının ilgili kurumlarda görev yapan sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülmesinin ve psikolojik danışmanların ise kendilerine bu süreçte destek sağlamasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda yönetmelikte psikolojik danışmanlara verilen “danışmanlık tedbiri” görevi ile ilgili kararların gözden geçirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Önceki yönetmeliklerden farklı olarak 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile psikolojik danışmanlardan yerine getirmeleri istenen görevlerinden birisinin öğrencilerin ziyareti ile ilgili olduğu görülmektedir. Şöyle ki; “(Madde 34 n) Evde ve hastanede eğitime karar verilmiş öğrencilere rehberlik hizmeti sunmak amacıyla öğrenciyi evde ve hastanede ziyaret eder.” ifadelerine yer verilmiştir. Psikolojik danışmanların, bu durumdaki öğrencileri evde ve hastanede ziyaret etmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir. Ancak bu ziyaretlerde zorunluluk olması yerine, psikolojik danışmanın, öğrencinin ve ailenin müsait ve gönüllü olması koşulunun dikkate alınmasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu konuda yapılan bir araştırmada Akay, Türk, Mercan ve Urtekin (2019, 900) psikolojik danışmanlar, öğrenciyi evde ve hastanede ziyaret edilmesinde kendilerinin zorunlu tutulmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Nitekim bu görüşle örtüşür biçimde 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte değinilen madde yürürlükten kaldırılmıştır. Bu düzenlemenin yerinde olduğu düşünülmektedir. Bu sayede psikolojik danışmanlar, uygun gördükleri durumda öğrencilerini evde, hastanede ya da farklı bir ortamda gönüllü olarak ziyaret edebileceklerdir.

2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile psikolojik danışmanlardan yerine getirmeleri istenen görevlerinden birisi şu şekilde ifade edilmiştir; “(Madde 34 g) Rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan durumlarda bireysel veya grupta psikolojik danışma ve görüşme yapmak üzere öğrenciyi ders saati içerisinde rehberlik servisine davet eder. Görüşme içeriğinin gizliliğini koruyarak görüşülecek öğrencinin yalnızca adını ve görüşme saatini eğitim kurumu idaresine bildirir”. Bu karar ile öğrencinin ders saatinde rehberlik servisine gelebilmesi ile kendisine daha etkili bir yardım sunulması fırsatı doğmuştur. Bunun yanında öğrencinin adının idareye bildirilmesinin bazı sorunlara yol açabileceği düşünülmektedir. Bilindiği üzere psikolojik danışmadaki etik ilkelerden birisi “gizlilik” tir. Yardım almak isteyen öğrencinin isminin idare ile paylaşılmasının gizlilik ilkesi ile örtüşmeyeceği düşünülmektedir. Diğer bir ilke ise “gönüllülük” tür. İsmine idareye verileceğini düşünen bir öğrencinin psikolojik danışma hizmetlerine gönüllü olarak katılması

zorlaşabilir. Bunun durum psikolojik danışmanların bir takım etik ikilemler yaşamalarına ve öğrencilerin sosyal damgalanma endişesi hissetmelerine neden olabilir. Bunun sonucunda ise yapılan psikolojik danışma çalışmalarının etkililiğinin azalabileceği ve öğrencilerin psikolojik danışma hizmetlerini almaktan çekinebilecekleri düşünülmektedir. Öte yandan Eren Gümüş'ün (2018, 6) ifade ettiği üzere, bu durum danışmanların hizmet almayı kabul ettiği bilgisinin üçüncü kişilerden gizlenmesi hakkını kullanamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla öğrencinin adının idareye bildirilmemesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim 2020 yılında yayınlanan yönetmelikteki bir maddenin bu duruma ilişkin uygun bir değişiklik getirdiği görülmektedir. Şöyle ki; bu yönetmelikte yer alan, “(Madde 21-1 (d)) Ders saatinde bireysel veya grupla yürütülen çalışmalarda öğrencinin devamsız görünmemesi için okul yönetimi ve ders öğretmeniyle iş birliği yaparak gerekli tedbirleri alır.” ifadesine göre öğrenci ile ders saati içerisinde yürütülen psikolojik danışma faaliyetlerinde öğrencinin devamsız görünmemesi için gerekli tedbirlerin alınacağı ancak öğrencinin isminin idareye verilmesi zorunluluğunun ortadan kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde bir uygulamanın gerek psikolojik danışman gerek öğrenci gerekse yürütülecek çalışmaların verimliliği açısından daha yerinde olduğu değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer verilen açıklamaların yanında 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte önceki yönetmeliklerden farklı olarak psikolojik danışmanın görevleri ile ilgili olarak; “(Madde 21-(1)) Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetlere ilişkin görevlerini yerine getirir.” ifadesi bulunmaktadır. Özyürek'in (2019, 893) ifade ettiği üzere PDR hizmetleriyle ilgili yönetmeliğin kapsamlı gelişimsel modeldeki kavramsallaştırmaya uygun olması gerekmektedir. Benzer şekilde Doğan (2000, 8), PDR hizmetlerinin kriz yönelimli (sorun-odaklı) yaklaşım yerine önleyici ve gelişimsel program yaklaşımına dayalı olması gerektiğini vurgulamaktadır. Söz konusu değişiklik ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde sadece müdahale edici bir anlayışın hâkim olmaması bunun yanı sıra gelişimsel, önleyici ve kapsamlı bir anlayışın vurgulanmasının yerinde bir karar olduğu değerlendirilmektedir. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte yer alan; “(Madde 18-(1) b)) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi için hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç gereci sağlar. Kurumda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman olması durumunda fiziksel imkânlar dâhilinde her bir rehber öğretmen/psikolojik danışman için ayrı oda tahsis eder.” kararlarının da önceki yönetmeliklerden farklı olarak psikolojik danışmanlara verilecek görevleri daha verimli ve başarılı bir şekilde yerine getirmelerinde yararının olacağı değerlendirilmektedir. Ancak bu konuda yapılan bir araştırmada, araç gereçlerin temin edilmesi, çoğaltılması ve görüşme için ayrı bir odanın sağlanması konularında rehber öğretmenlerin sorun yaşadıkları belirlenmiştir (Bayraktar, 2020, 47; Gürkan, 2020; 587). Fiziksel şartları, uygun çalışma ortamı ve araç gereci yetersiz olan ya da birden fazla meslektaşıyla aynı odada çalışmak durumunda kalan psikolojik danışmanın kendisine verilen görevleri

gerektiği gibi yerine getirebilmesinin zor olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla söz konusu yönetmelikteki bu kararların psikolojik danışmanlar ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri açısından yerinde olduğu değerlendirilmektedir.

Psikolojik danışmanlara daha önce verilemeyen ve 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile birlikte verilebilecek görevlerden birisi; “sınavlarda görev alabilir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu görevin okullarda yapılan sınavlar mı yoksa ülke çapında gerçekleştirilen merkezi sınavlar mı olduğu açık değildir. Burada ifade edilen görevin okullarda yapılan sınavlar ile ilgili olduğu ve sınavların düzenini sağlamak, kopya çekilmesini önlemek ve kopya çekilmesi durumunda tutanak tutulması ve gerekli disiplin işlemlerini başlatmak ile ilgili olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu faaliyetlerin, koşulsuz kabul, empati ve saygınlık gibi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin temel koşulları ile örtüşmediği düşünülmektedir. Çünkü psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti alacak kişinin kendisini güvende hissetmesi ve kendisine yargılanmadan, eleştirilmeden ve cezalandırılmadan yardım edileceğine inanması gerekir. Öğrenci ancak bu terapötik ortam sağlandığı zaman psikolojik danışmana problemini gerçekçi ve doğru bir şekilde ifade edebilmektedir. Dolayısıyla sınavlarda gözetmenlik gibi takip, kontrol hatta ceza süreçleri olabilecek bir görevin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin anlayışı ile örtüşmediği düşünülmektedir. Bu durum psikolojik danışmanı zor durumda bırakabileceği gibi öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti almak istemelerini de olumsuz yönde etkileyebileceği değerlendirilmektedir. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte, 2017’de yayınlanan yönetmelikteki söz konusu bu karar düzenlenerek; “(Madde 22-(1)) Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezi sınavlarda görev alabilir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifadede ki sınav görevinin merkezi sınavlar olduğu belirtilerek daha açık ve anlaşılır olması sağlanmıştır. Ayrıca bu ifadenin yukarıda yapılan açıklamalar ışığında daha uygun olduğu düşünülmektedir. Çünkü psikolojik danışmanların merkezi sınavlarda gözetmenlik yapması ile kendi okullarındaki sınavlarda gözetmenlik farklı bir durumdur. Merkezi sınavlarda gözetmenler ve öğrenciler rastgele yöntemle eşleştirilmektedir. Bu durumda psikolojik danışmanların kendi öğrencilerine gözetmenlik yapma olasılığı düşük olmakta dolayısıyla değinilen olasılıkların açığa çıkma riski de daha az olmaktadır. Bu görüşlerle örtüşür şekilde Akay, Türk, Mercan ve Urtekin (2019, 900), tarafından yapılan araştırmada psikolojik danışmanlar, merkezi sınavlarda görev alabileceklerini ancak okul sınavlarında görev almamalarının daha yerinde olacağını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanlara daha önce verilemeyen ve 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile birlikte verilebilecek görevlerden bir diğeri; “belleticilik yapar” şeklinde ifade edilmiştir. Belleticiliğin yatılı öğrencilerin okul saatleri dışındaki güvenliği, beslenmesi, dinlenmesi ve eğitim öğretim faaliyetlerinin takibi ve kontrolünün sağlanması gibi çalışmalar ile ilgili olduğu düşünüldüğünde okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Çünkü belleticilik görevinin kimi zaman koruyup kollamayı kimi zaman da bir otorite uygulamayı gerektirdiği düşünüldüğünde bunun psikolojik danışma ve rehberliğin,

ilkelerinden olan “profesyonellik”, “özerklik”, “demokratiklik” ve “saydamlık” ile çelişebileceği değerlendirilmektedir. Bu durum psikolojik danışmanların rol karmaşası ve etik ikilem yaşamalarına ve öğrencilerin ise psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden doğru beklentiler geliştirememelerine neden olabildiği düşünülmektedir. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte, 2017’de yayınlanan yönetmelikteki değinilen bu karar düzenlenerek; “(Madde 22-(1)) Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezî sınavlarda görev alabilir ve istemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu karar ile belleticilik yapıp yapmama durumunun psikolojik danışmanın inisiyatifine bırakılması yerinde olmuştur. Bu düşüncüyü destekler nitelikte, Akay, Türk, Mercan ve Urtekin (2019, 900), tarafından yapılan araştırmada psikolojik danışmanlar, belleticiliğin isteğe bağlı bir görevlendirme şeklinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanlar, belleticilik yapmaları halinde karşılaşabilecekleri riskleri değerlendirerek uygun olan kararı kendileri verebilecektir.

8. Önceki Yönetmeliklerden Farklı Olarak Psikolojik Danışmanlara Verilemeyecek Görevler Nelerdir?

1985 yılında yayınlanan yönetmelikte Rehber Öğretmenlere Verilemeyecek Görevler başlığı altında; “(Madde 37) Rehber öğretmenlere, yönetim işlerinde, disiplin kurullarında, nöbet hizmetlerinde ve imtihanlarda görev verilemez.” ifadesi yer almaktadır. 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte Verilemeyecek Görevler başlığı altında; “(Madde 55) Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevli psikolojik danışmanlara yönetim, büro işlerinde, ders, nöbet ve sınav gibi rehberlik ve psikolojik danışmadaki hizmet alanlarıyla ilişkisiz konularda görev verilemez. Ancak bu durum yönetici olarak atanmalarına engel teşkil etmez.” ifadeleri yer almaktadır. Bu iki yönetmelikteki maddeler arasındaki farklar incelendiğinde, 2001 yılındaki yönetmelikte verilemeyecek görevlere büro işleri ve derslerin de eklendiği görülmektedir. Bu düzenlemeler ile psikolojik danışmanların görev sınırlarının, belirginleştiği ve asli görevlerine odaklanmalarına destek sağlandığı söylenebilir. 2017 yılında yayınlanan yönetmelikte ise verilemeyecek görevleri ile ilgili bir başlık bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra yukarıda değinilen yönetmeliklerden farklı olarak; “Madde 34 (1) Rehberlik öğretmeni aşağıdaki görevleri yapar: ff) Sınavlarda görev alabilir; belleticilik ve nöbet görevi yapar.” ifadeleri yer almaktadır. Dolayısıyla 1985 ve 2001 yıllarından farklı olarak 2017 yılında psikolojik danışmanlara verilemeyecek görev olmadığı ve daha önce verilemeyecek olarak nitelenen görevlerin ise bu yönetmelik ile verilebildiği anlaşılmaktadır. Ancak burada dikkat çeken durum 2001 yılında psikolojik danışma ve rehberlik ile ilişkisiz olarak nitelendirilen görevlerin, 2017’de psikolojik danışmanlara verilmeye başlanmasıdır. Değinilen yıllar arasında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amaçları, ilkeleri ve hizmet türlerinde herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevlerin verilebiliyor olmasının uygun olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile psikolojik danışmanlardan asli görevlerinin dışında

işler yapmalarının beklendiği anlaşılmaktadır. Bu durumun ise psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin niteliğini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte yapılan araştırmalarda rehber öğretmenler, kendilerine görev alanları dışındaki işler verildiği için yöneticileri ile çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir (Aydın, Arastaman ve Akar, 2011, 199; Tuzgöl Dost, 2020, 1681; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012, 394). 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte de verilemeyecek görevleri ile ilgili bir başlık bulunmamaktadır. Ancak bu konuyla ilgili olarak; “(Madde 15-2 (ç)) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için rehberlik ve psikolojik danışma servisinin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmaması, gerekir” ifadesine yer verilmiştir. Bu kararın dolaylı olarak psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevler ile ilgili olduğu söylenebilir. Ancak doğrudan “psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevler” ile ilgili bir başlığın olmamasının bu yönetmelikteki bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Çünkü psikolojik danışmanlara verilecek görevler kadar verilemeyecek görevlerin de belirlenmiş olmasının, görev sınırlarının ve çalışma alanlarının açık ve belirgin olmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte 2017 yılında yayınlanan yönetmelikten farklı olarak psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevlerde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklere aşağıda yer verilmiştir.

Psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevlerden biri “nöbet görevi” ile ilgilidir. 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile birlikte psikolojik danışmanlara “(Madde 34-(1) (ff) nöbet görevi yapar” şeklinde bir görev verilmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik, belli saatler arasına sınırlandırılacak bir hizmet değildir. Bir öğrenci her an psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti almak durumunda olabilir. Bu gerekçeden ötürüdür ki okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde hizmet sunmak için psikolojik danışmanlar her an hazır durumdadırlar. Öğrencinin destek almak istediği bir zamanda psikolojik danışmanın nöbette olması ve bu nedenle psikolojik danışmana ulaşamaması ise olmaması gereken bir durum olarak ifade edilebilir. Öğrencinin başvurduğu problemin bir kriz ya da acil bir durum olması durumunda verilmesi gereken hizmetin ertelenmesinin, telafisi zor olacak olumsuz sonuçlar doğurabileceği söylenebilir. Öte yandan bazı nöbet görevlerinde, öğrencilerin otorite kullanılarak kontrol edilmesi gerekebilmektedir. Bu durumun ise güven, koşulsuz kabul, içtenlik ve empati gibi koşullara bağlı olarak kurulan psikolojik danışman ve danışan arasındaki terapötik ilişkiyi olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Nitekim bu konuda yapılan araştırmalara göre psikolojik danışmanların nöbet tutmasının, öğrencinin psikolojik danışmana ulaşmasının güçleşmesine, psikolojik danışman ile öğrenci arasındaki terapötik ilişkinin bozulmasına ve PDR hizmetlerinin verimliliğinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olduğu belirtilmiştir (Akay, Türk, Mercan ve Urtekin, 2019, 900; Özyayın, Şahin ve Müge Siyez, 2019, 1188). 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte, 2017’de yayınlanan yönetmelikteki bahsedilen bu karar düzenlenerek; “(Madde 22-(1)) Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi

verilemez.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu karar ile psikolojik danışmanın nöbet görevi yapması ile ortaya çıkabilecek olası olumsuzluklar önlenmiştir. Bu yönüyle yapılan bu değişikliğin yerinde bir karar olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevlerden bir diğeri “disiplin” işleri ile ilgilidir. 1985’te yayınlanan yönetmelikte; “(Madde 37) Rehber öğretmenlere, yönetim işlerinde, disiplin kurullarında, nöbet hizmetlerinde ve imtihanlarda görev verilemez.” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca bu yönetmelikte; “(Madde 32) r)) Disiplin kurulu toplantılarına istişari mahiyette katılır, olayların yorumunda ve ceza tertibinde fikrini söyler.” ifadesi bulunmaktadır. 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte; rehber öğretmenlerin disiplin kurullarında görevlendirilemeyeceğine ilişkin herhangi bir ifade yer almamaktadır. 2017’de yayınlanan yönetmelikte; “(Madde 34) dd)) Ortaokullarda öğrenci davranışları değerlendirme kurulunun ve ortaöğretim kurumlarında okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun önerisi ile rehberlik servisine yönlendirilen öğrenciyle görüşme yapar ve öğrencinin durumuna ilişkin raporu ilgili kurula sunar.” ifadesi bulunmaktadır. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte ise; psikolojik danışmanların disiplin kurullarında görevlendirilebileceğine ya da görevlendirilemeyeceğine ilişkin herhangi ifadeye yer verilmemiştir. Yayınlanan bu dört yönetmelikte de psikolojik danışmanların, disiplin süreçleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapabileceği anlaşılmaktadır. Ancak bilindiği üzere psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde yargılamak, eleştirmek ve cezalandırmak söz konusu değildir. Disiplin işlemlerinde psikolojik danışmanların görev almasının bu yönüyle doğru olmadığı değerlendirilmektedir. Çünkü bu görev, bir yandan psikolojik destek hizmeti veren bir yandan da ceza süreçlerinde yer alan birisi olarak psikolojik danışmanların rol karmaşası ve etik ikilem yaşamalarına neden olabileceği gibi öğrencilerin de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine olan güvenini zedeleyebilecektir. Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında psikolojik danışmanların disiplin işleri ile ilgili süreçlerde yer almalarının psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, psikolojik danışmanlar ve öğrenciler için çeşitli olumsuz sonuçlarının olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla psikolojik danışmanların disiplin işleri ile ilgili süreçlerde görevlendirilmemelerinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Yönetmeliklerdeki kararlar değerlendirildiğinde genel olarak; yönetmeliklerin hangi isimle yayınlandığı, yönetmeliklerde yer alan tanımlar, psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili birimlerin isimleri, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personele hangi unvanın verildiği, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek personelin mezuniyeti ile ilgili gerekli görülen durum ile ilgili kararlar açısından, 1985 yılında yayınlanan yönetmeliğin 2017 yılında yayınlanan yönetmelik ile; 2001 yılında yayınlanan yönetmeliğin ise 2020 yılında yayınlanan yönetmelik ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. 1985 ve 2017 yıllarındaki yönetmeliklerde daha çok “rehberlik” kavramı ve vurgusu ön plana çıkarken; 2001 ve 2020 yıllarındaki yönetmeliklerde ise daha çok “psikolojik danışma” kavramı ve vurgusu

belirginleşmiştir. Dolayısıyla 1985'ten sonra 2001 yılında bir yönetmelik yayınlanmış ancak 2017 yılındaki yönetmelikle alınan kararlar itibarıyla 1985 yılına doğru bir geri dönüşün olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2020 yılında tekrar 2001'deki anlayışa geri dönüldüğü ve bu yönde düzenlemeler yapıldığı gözlenmektedir. Çalışma saatleri ve izinleri ile ilgili kararların yönetmeliklerde benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak bu konudaki kararların sahada çalışan psikolojik danışmanlar için bazı açılardan problemler doğurduğu ve düzenlenmesinin yerinde olacağı değerlendirilmiştir. Psikolojik danışmanlara verilecek ve verilemeyecek görevler ile ilgili olarak; 2017 yılındaki yönetmeliğin 2001 yılındaki yönetmeliğe göre sahada çalışan psikolojik danışmanlar açısından çeşitli olumsuz durumlar ortaya çıkardığı görülmüştür. 2020 yılında yayınlanan yönetmelikte ise söz konusu bu olumsuzlukların büyük ölçüde düzenlenmesine yönelik ve sahada çalışan psikolojik danışmanların lehine olacak şekilde birçok kararın alındığı tespit edilmiştir. Ancak bazı kararların yeniden gözden geçirilmesinin ve yeni kararlar alınmasının sahada çalışan psikolojik danışmanlar için yararlı olacağı düşünülmektedir. Örneğin söz konusu yönetmeliklerde yer almayan ancak günümüz koşullarında önemi artan uygulamalardan birisi çevrimiçi psikolojik danışma hizmetleridir. İlgili literatürde, bu hizmetlerin ilke ve standartlarının neler olabileceği ve ne şekilde gerçekleştirilebileceğine ilişkin görüşlerin ortaya koyulduğu çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Özdemir ve Barut, 2020, 192; Poyrazlı ve Can, 2020, 59; Zeren ve Bulut, 2018, 63). Yönetmeliklerde de çevrimiçi psikolojik danışma hizmetleri gibi güncel ihtiyaç ve problemler ile ilgili kararlara yer verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma MEB tarafından 16 Aralık 1985, 17 Nisan 2001, 10 Kasım 2017 ve 14 Ağustos 2020 tarihli yayınlanan yönetmelikler ile sınırlıdır. İleride yapılacak araştırmalarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili yayınlanan genelge ve yönergelerde alınan kararlar incelenebilir. Ayrıca psikolojik danışmanların, 14 Ağustos 2020 tarihli yayınlanan yönetmelik ya da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili yayınlanan genelge ve yönergeler ilgili ile ilgili görüşlerinin alındığı araştırmalar da yapılabilir. Bununla birlikte araştırmadan ulaşılan sonuçların sahada çalışan psikolojik danışmanlara ve yöneticilere hizmet içi eğitimler aracılığıyla ve psikolojik danışman adaylarına da aldıkları derslerin (Örneğin; Meslek Etiği ve Yasal Konular) içeriğinde sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- AKAY, Selçuk, TÜRK, Fulya, MERCAN, Özge ve URTEKİN, Fadile (2019). "Psikolojik Danışmanların Bakış Açısından Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin İncelenmesi", **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 20(3), ss. 891-918.
- ARSLAN, Ümüt ve KARATAŞ, Uğur Yiğit (2019). "Psikolojik Danışmanlık Alanında Mevcut ve Geleneksel Etik Sorunlar". **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 15(1), ss. 86-103.

MEB Tarafından Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Olarak Yayınlanan Yönet...

- AYDIN, İnanet, ARASTAMAN, Gökhan ve AKAR, Filiz (2011). "Türkiye'de İlköğretim Okulu Yöneticileri ile Rehber Öğretmenler Arasındaki Çatışma Kaynakları". **Eğitim ve Bilim**, 36(160), ss. 199-212.
- BAYRAKTAR, Yasin (2020). Rehber Öğretmenlerin Okulda Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- BOWEN, Glenn (2009). "Document Analysis as A Qualitative Research Method", **Qualitative Research Journal**, 9(2), ss. 27-40.
- CAMADAN, Fatih, TOPSAKAL, Cem and SADIKOĞLU, İnci (2020). "An Examination of the Ethical Dilemmas of School Counsellors: Opinions and Solution Recommendations", **Journal of Psychologists and Counsellors in Schools**, ss. 1-18.
- ÇALIŞKAN, Süleyman (2019). Öğretmenlerin Bu Hizmetlere Yönelik Görüşleri: Sultanbeyli Örneği. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa.
- DAĞLI, Songül (2014). Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Kendi Mesleklerine İlişkin Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- DAVIS, Jerry L. and MICKELSON, Douglas J. (1994). "School Counselors: Are You Aware of Ethical and Legal Aspects of Counseling?" **The School Counselor**, 42(1), ss. 5-13.
- DOĞAN, Süleyman (2000). "Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Durumu ve Geleceğe İlişkin Yönelimler". **Eğitim ve Bilim**, 25(118), ss. 3-8.
- ERÇEVİK, Ayşegül (2020). Psikolojik Danışmanların Mesleki ve Hukuki Sorumlulukları. İçinde (Ed. E. İKİZ) Meslek Etiği ve Yasal Konular (ss: 203-234). Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- EREN GÜMÜŞ, Aynur (2017). "Okul Psikolojik Danışmanlarının Kullandıkları Unvanın Mesleki Kıvanç, Psikolojik Danışman Öz yeterliği ve Bazı Özniteliklerle Yordanması". **Ege Eğitim Dergisi**, 18(2), ss. 653-675.
- EREN GÜMÜŞ, Aynur (2018). "Yeni Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin Bir Etik Dışı Dayatmasına Yönelik Çözüm Önerileri". **Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni**, 8, 5-7.
- EREN GÜMÜŞ, Aynur ve GÜMÜŞ, Mustafa Alper (2009). "Bilgilendirilmiş Onay: Psikolojik Danışma Sürecinin Yasal ve Etik Yükümlülüğü", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 4(31), ss. 69-79.
- GÜÇLÜ, Nezahat ve ZAMAN, Oktay (2011). "Alan Dışından Atanmış Rehber Öğretmenlerin İş Doyumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki". **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 9(3), ss. 541-576.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper ve EREN GÜMÜŞ, Aynur (2008). "Psikolojik Danışmanın Psikolojik Danışma Sözleşmesine Dayalı Hukuksal Sorumluluğu". **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 41(1), ss. 275-297.
- GÜR, Kadir (2010). Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanlarının Yönetmelikteki Rehberlik Hizmetleri ile İlgili Görevleri Kabul Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

- GÜRGAN, Uğur (2020). "Rehberlik Öğretmenlerinin Bakış Açısıyla Okul Rehberlik Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar". **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi**, 14(1), ss. 577-605.
- HALMATOV, Sultanberk (2014). Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişim Süreci. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- İÇTÜZER, Emrah (2017). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- İKİZ, Fatma Ebru, SEVİNÇ, Abdullah., KAVAL, Adil., YEĞİNTÜRK, Gürkan ve KALEN, Serhat (2017). "Okul Psikolojik Danışma Hizmetlerinde Mesleki Etik İhtiyaçların Belirlenmesi", **İş Ahlakı Dergisi**, 10(2), ss. 223-245.
- KARATAŞ, Zeynep ve ŞAHİN BALTAÇI, Hülya (2013). "Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi". **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**. 14(2), ss. 427-460.
- KAYA, Fatih (2013). Millî Eğitim Bakanlık Denetçilerinin Ortaöğretim Kurumlarındaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Denetiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- KÜLAHOĞLU, Şermin ve KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU, Rüyam (2021). "Okul PDR Hizmetleri Yönetmeliklerinin Beş Yıllık Kalkınma Planları ve MEB Şûra Kararlarına Uyumunun İncelenmesi". **Yaşadıkça Eğitim**, 35(1), ss. 173-191.
- MEB (1985). Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. Tebliğler Dergisi, Sayı: 2201.
- MEB (2001). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. Resmî Gazete, Sayı: 24376. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/04/20010417.htm>
- MEB (2017). Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. Resmî Gazete, Sayı: 30236. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/20171110-2.htm>
- MEB (2020). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. Resmî Gazete, Sayı: 31213. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf
- NAS, Eşref (2018). "Rehber Öğretmenlerin Yeni Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğine İlişkin Algılarının İncelenmesi". **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 9(2), ss. 109-118.
- NAZLI, Serap (2007). "Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları". **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 10(18), ss. 1-17.
- ÖZAYDIN, Sercan, ŞAHİN, Samet ve SİYİZ, Diğdem Müge (2019). "Liselerde Görev Yapan Öğretmen ve İdarecilerin, Psikolojik Danışmanların Nöbet Tutmasının Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşleri". **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 9(55), ss. 1179-1211.
- ÖZDEMİR, Melih Burak ve BARUT, Yaşar (2020). "Psikolojik Danışma Uygulamalarında Post Modern Bakış Açısı: Çevrimiçi Psikolojik Danışma". **Kıbrıs Türk Psikiyatrisi ve Psikoloji Dergisi**, 2(3), ss. 192-199.

MEB Tarafından Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Olarak Yayınlanan Yönet...

- ÖZYÜREK, Ragıp (2019). "Psikolojik Danışman Eğitimi ve Mesleğin Profesyonel Kimlik Gelişimi İçin Gereklik Duyulan Yasa ve Yönetmelik Düzenlemeleri". **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 9(54), ss. 883-911.
- POYRAZLI, Şenel ve CAN, Ahmet (2020). "Çevrim içi Psikolojik Danışma: Etik Kuralları, COVID-19 Süreci, Öneriler". **Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi**, 3(1), ss. 59-83.
- SALTAN, Erdal (2014). İlk ve Ortaokullarda Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Faaliyetlerinde Karşılaştığı Zorluklar. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- SEZER, Ercan (2006). Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Devlet Okullarında Çalışan Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (İstanbul İli Örneği). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ŞENSOY, Gözde (2019). Okul Danışmanlarının Etik Problemlere Yönelik Yaklaşımları. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- TARHAN, Sinem (2017). "İhtiyaç, Yeterlik ve Mesleki Doyum Bağlamında Rehber Öğretmenlerin Görev Algıları". **Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 6(3), ss. 1385-1408.
- TUZGÖL DOST, Meliha (2020). "Okul Psikolojik Danışmanlarına Göre İlkokullardaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Durumu ve Sorunları". **Electronic Journal of Social Sciences**, 19(76), ss. 1673-1690.
- TUZGÖL DOST, Meliha ve KEKLİK, İbrahim (2012). "Alanda Çalışanların Gözünden Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanının Sorunları". **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1(23), ss. 389-407.
- ÜSTÜNER, Veli (2018). "Yeni Yönetmeliğe Eleştirel Bakış". **Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni**, 8, ss. 23-26.
- YAM, Faruk Caner (2017). "Psikolojik Danışmanların Yaşamış Oldukları Etik İkiyemler ve Bu Etik İkiyemler Karşısındaki Duygu, Düşünce ve Davranışları ile Çözüm Engelleri: Nitel Bir Değerlendirme", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 10(48), ss. 465-477.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur (2019). "Türkiye'de Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Hizmetleri: Güncel Durum ve Öngörüler". **Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi**, 2(2), ss. 73-102.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YÖK (2018). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Rehberlik_ve_Psikolojik_Danismanlik_Lisans_Programi.pdf
- YÖK (2020). Program Atlası. <https://yokatlas.yok.gov.tr/>
- YÜKSEL-ŞAHİN, Fulya (2012). "Türk Milli Eğitim Şuraları'nda (1939-2010) Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile İlgili Alınmış Olan Kararların Değerlendirilmesi". **Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 3(1), ss. 95-118.
- ZEREN, Şerife Gonca ve BULUT, Emel (2018). "Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi". **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 8(49), ss. 63-80.